

BAĞIMSIZLIK  
DEMOKRASİ  
SOSYALİZM  
İÇİN

# YÜRÜYÜS

HAFTALIK SİYASİ HABER VE YORUM DERGİSİ SAYI: 202 20 ŞUBAT 1979 FİYATI: 7,5 LİRA

- 2. Büyük Kongre'ye doğru TIP II Başkanları konuşuyor
- Vatani kurtarmak / Yavuz Ünal
- Belediye gelirleri yasasının öyküsü

Sh 6

iran

# özgürlüğün yolunda



## Yasa önerisi geri alındı

# Vergi yasası için büyük pazarlık

1978 yılının başlarından bu yana kamuoyunda güncelliğini koruyan vergi yasalarına ilişkin düzenlemeler, uzun bir süre Meclis gündeminde bekledikten sonra geçtiğimiz günlerde geri çekildi. Bütçeden önce görüşülmesi için süre kalmadığı gerekçesiyle tasarı geri alınırken, Başbakan tarafından, konuya ilişkin olarak muhalefet partileriyle her tür diyaloga hazır bulunduğu ve bu arada işçi kuruluşlarının da görüşlerinin dikkate alınacağı ifade edilirdi.

### TASARININ BAŞINA GELENLER

Ecevit hükümeti tarafından "vergi adaletinin sağlanması ve emekçi kesimlerin vergi yükünün hafifletilmesi" gerekçesiyle ortaya atılan yasa önerisinin, geride kalan bir yıla yakın süre içinde geçirdiği gelişim oldukça ilginç özellikler taşıyor.

Söz konusu öneri, vergi sisteminin değişmesi ve vergi yükünün dağılımının düzeltilmesi anlamında hiçbir köklü önlem getirmemesine karşın, başlangıçta, demokratik kuruluşlar ve ilerici kamuoyu tarafından olumlu bir girişim olarak nitelendirildi. Bildirimli yükümlülerin vergi kaçırma "özgürlüğünü" bir ölçüde de olsa kısmaya; holdinglerin "halka açık şirket" etiketiyle ve paravan şirketler yolu ile vergi kaçırma sınırlarına ve tarım vergilendirilmesine yönelik önlemler içeriyor olması, bunun başlıca nedenleriydi. Vergi adaletinin sağlanması anlamında tasarının taşıdığı yetersizlik ise sürekli olarak vurgulandı ve işçi ve emekçi kesimlerin omuzları üzerindeki vergi yükünün gerçekten hafifletilmesi doğrultusunda önlemlerin getirilmesi için tüm ilerici kuruluşlarca çaba harcandı.

Ne var ki, hangi ölçüde olursa olsun çıkarılmanın zedelediğinden ürken burjuvazinin tepkisi de gecikmeden yükseldi. Kurumlar Vergisi oranının yalnızca yüzde 5 düzeyinde artırılması ve vergilemedeki yüzde 20 oranındaki yasal ayrıcalığı yüzde 15'e indirilmek istenmesi üzerine, İstanbul Sanayi Odası tarafından "artık ülkede yatırım yapılmasına olanak kalmadığı" ifade ediliyor; bir süre sonra da Başbakan'la büyük sermayenin güzide sözcüleri arasında görüşmeler başlatılarak gerekli 'yumuşatmaların' gerçekleştirileceği konusunda güvence veriliyordu. Nitekim, tasarıda çeşitli değişiklikler yapılmasında gecikmedi ve ücret gelirlerine ilişkin hükümler, düzeltme bir yana, daha da kötüleştirilirken büyük burjuvaziye verilen diller birbirini kovaladı.

### TASARININ SON BIÇIMI EMEKÇİLER AÇISINDAN NE GETİRİYOR?

Vergi yasalarındaki değişiklikler öngören tasarının son biçiminin kime ne getirdiği ve ülkedeki vergi sisteminin düzeltilmesi açısından ne önerdiği sorusunu cevaplamak, bugün ulaşılan noktada alınacak tavır açısından büyük önem taşımaktadır. Vergi adaletini sağlamak gerekçesinden yola çıkan bir düzenlemede, vergi yükünün dağılımındaki çarpıklığın giderilmesinin; bir diğer anlatımla, ödenen vergilerin gelirden alınan payla uyumlu bir düzeye getirilmesinin esas alınmasının kaçınılmazlığı açıktır.

Bu açıdan ülkedeki duruma bakıldığında ulusal gelirden yüzde 30 dolayında pay alan emekçilerin, vergi gelirlerinin ana bileşenini oluşturan Gelir Vergisinin yüzde 70'ini ödediği görülmektedir. Diğer yandan gelirin bir yüzdesi olarak ödenen dolaysız vergi miktarı, emek gelirlerinde yüzde 35'i geçerken (1976 itibarıyla), diğer kesimler için en iyimser hesaplamayla yüzde 14 dolayına ulaşmaktadır.

Yeni tasarının bu durumun düzeltilmesi doğrultusunda öngördüğü tek önlem ise, bugün için ayda 1800 TL olan ücretlilere özgü indirimin 2850 TL'ine çıkarılmasıdır. Ücretlilerin ekonomik durumlarının düzeltilmesine yönelik önemli bir girişim olarak sunulan ve tasarının benimsenmesini sağlamak için bir araç olarak kullanılan istenen bu önlemin gerçekte hiç bir anlam ifade etmediği kolaylıkla söylenebilir. Öncelikle özel indirimin asgari ücrete eşit kabul edilip, asgari ücret artışlarının da doğrunda vergi dışı kalmasının sağlanmaması; bunun yerine, yetersizliği son derece açık olan bir miktar sınırlamasının getirilmesi, ülkedeki hızlı enflasyon karşısında vergi dışı bırakılan ücretin en kısa sürede anlamını yitireceğinin açık bir kanıtıdır.

Diğer yandan, özel indirim miktarının eş ve çocuklar için ayrı ve daha düşük bir düzeyde saptanması (ayda 1500 TL) ve vergi dışı bırakılacak ücretin

## Sayıştay Denetçisi Musa Özdemir, Devlet memurları yasasındaki değişiklikler üzerine «YURUYUŞ» ün sorularını yanıtladı

Devlet Memurları Yasasındaki değişiklik öngören bir yasa teklifi Millet Meclisinde kabul edildi. Senatoda da benimsenirse yasalacaktır. Konunun gelişimi hakkında bilgi verir misiniz?

15 ve 14. dereceden aylık alan memurların aylıklarının asgari ücretin altında kalmasını Anayasaya aykırı bulan, düşük aylık alan kamu personelinin artan fiyatlar ve hayat pahalılığı karşısında korunmasını gerekli gören, iktidara mensup, bazı parlamenterler 657 sayılı yasa değişikliği öngören bir yasa teklifi verdiler. Bazı aksaklıklarına karşın önemli ve olumlu hükümler taşıyan bu teklif Mecliste görüşülürken hükümet yetkilileri "Bütçeye 10 milyar lira yük getiriyor" gerekçesiyle karşı çıktılar. Kuşkusuz bu gerekçeye katılmak olanaksız. Bir kez bütçeye getireceği yükün 10 milyar olacağı tam bir abartma. İkincisi, olağanüstü boyutlara ulaşan enflasyonun sorumlusu memurlar değil. Teklif komisyonu geri gönderildi, kuşa çevrilerle tekrar Meclis'e geldi. Bu defa kabul edildi.

Meclis'te benimsenen son metin memurlara ne-ler sağlıyor? Çözemediği sorunlar nelerdir? Senatoda ne yönde değişiklikler önerisiz?

Teklif yasa teklifinde, 657 sayılı yasa ve ek geçici maddelerine göre aylık almakta olan tüm memurlar, öğrenim durumuna bakılmaksızın ve kadro aranmaksızın, bir üst derecenin aynı kademesine getirilecektir. Yani birer derece terfi edecekler. Örneğin 8. dereceden 4. kademesine aylık almakta olan bir memur bundan böyle 7. derecenin 4. kademesinden aylık alacaktır. Aynı hüküm emekli, dul, yetim aylığı alanlara da uygulanacaktır. Yapılan tüm değişiklik bu kadardır. Çözemediği bazı sorunlar gelince:

1- Öğrenim durumuna göre memuriyete giriş ve yükseltilme hakkı derece ve kademeyle değişmiyor. Örneğin ilkökulu bitirenler yine 13/1 ten işe başlıyor, 7. derecenin son kademesine kadar yükseltilecek. Tabii diğerleri de yine eskisi gibi. 657 sayılı yasa öğrenim durumu nedeniyle zaten düşük aylıkla işe giren bir memur belli bir noktadan sonra terfisi önüyor. Teklif bu adaletsizliği giderememiştir. Kanunca, tüm memurlar en son dereceye kadar (1/4) yükseltilmelidir. Bunun sağlanması gerektirir.

2- 15 ve 14. derecelere kadırlanıyor, dolayısıyla yelpaze daraltılmıyor. Hüküken de olsa, asgari ücretin altında brüt aylıkla memur çalıştırma aybı süüyor. Bu önlenmelidir.

3- Kadrosuzluk nedeniyle derece yükselmesi yapamayıp kademe ilerlemesi yapmak durumunda kalan

ve bu nedenle memuriyet yaşamı boyunca ve emeklilikte önemli mali kayıplara uğrayan memurlarına bu sorunu çözülmemiyor. Örneğin 6/3'ten 5/1'e terfi etmesi gerekirken kadrosuzluk nedeniyle derece terfi yapamayıp 6/4'ten aylık almak zorunda kalan bir memurun yıllık net kaybı 2.078 liradır. Bu kişi aynı nedene emeklilik ikramiyesi ve aylığına da önemli maddi kayıplara uğramaktadır. Teklif, memurun kusuru olmaksızın uğradığı bu kayıplara bir çözüm getirememiştir. Oysa yasaların öngördüğü koşulları taşıyan tüm memurların terfi edebilmesi en doğal hakkı olmalıdır.

4- Kadrolarla ilgili bir başka sorun daha var. Bu yasa teklifi ile kadro aranmaksızın tüm memurlar birer derece yükselcek fakat 1979 bütçe yasasındaki kadrolar saptanırken bu yeni tasarı dikkate alınmadığından 1979 yılı içindeki terfilerde önemli oranda kadro sorunu çıkacaktır. Ancak bu sorunu 1979 yılı bütçesi Millet Meclisinde görüşülürken çözümlenebilir. İki seçenek var. Ya kadrolar yeniden düzenlenecek ya da bütçenin metin kısmında "1979 yılıdaki terfilerde kadro aranmayacağı" hükmüne yer verilecek. Bu konuda, demokratik kitle örgütlerini ve parlamenterleri böylece uyarmak isterim.

5- Teklifin yarattığı ilginç bir duruma daha değinmek isterim. Teklifin yasalasmasından bir gün önce işe giren 4 yıllık fakülte mezunu 9/1 den görüye başlanacak, yasanın çıktığı gün 8/1'e yükseltiler. Aynı kişi teklifin yasalasından sonra işe giren 9/1 ile başlanacak ve bir derece terfi hakkından yararlanmayacaktır. Yani teklifle getirilen derece yükselmesi sadece görev başındaki memurlara uygulanacaktır.

6- Bazı duraksamalar gözlemek için iki noktayı daha dikkatli çekmek isterim. Teklif herhangi bir şekilde hizmet değerlendirilmezse, intibak öngörümü. Daha önceki intibaklar sırasında, mevcut yasalarda aksaklıklar nedeniyle, hizmet sürelerinin bir kısmı değerlendirilmez-yen memurların sorunlarına çözüm getirilememiştir. Oysa tüm memurların kamu hizmetinde geçen tüm sürelerinin ayrı ayrı gözlemlenmesi değerlendirilmesi Anayasamızın eşitlik ilkesinin bir gereğidir. Diğer bir duraksama ise bir derece yükselmesinin, öğrenim durumuna göre, yükseltilme hakkı en son derece ve kademeyle aşanlara nasıl uygulanacaktır. Örneğin 7. derecenin son kademesine yükseltilmiş bulunan ve 657 sayılı yasa ya göre artık terfi etmemesi gereken ilkökulu mezunu bir memur 6. derecenin son kademesine yükseltililecektir. Kuşkusuz bu hak sadece görev başında bulunan memurlara ve bir defaya mahsus uygulanacaktır.

Teklifin birçok soruna çözüm getiremediği anlaşılıyor. Sizce nasıl bir yasa hazırlanmalıdır?

Milyonlarca memuru ve emekliyi yakından ilgilendiren bir sorun oldukça yüzeysel ve aceleci bir şekilde ele alınmıştır. İster değiştirilen ilk teklif, isterse Meclisten geçen metin olsun, ikili de soruna yanlış yaklaşılmaktadır. Devlet Memurları Yasası sözcüğü tam anlamıyla "yasa" olmaktan çıkmıştır. İflas etmiştir, ölüdür. Devlet Memurları Yasasındaki çarpıklıkların bu tür düzenlemelerle giderilmesi, bu yasaya hayat verilmesi olanaksızdır. Kalıcı, köklü, biricik çözüm memurların grevli-toplu sözleşmeleri sendikallı haklarını verilmelidir. Dünyada, memurların sendikala hakkı verilmeyen 8 ülkeden biri olma aybıdır. dan kurulma zamanı gelmiştir. Memurların, ülkenin ve kendilerinin yararlarında söz ve karar sahibi olabilmesi için sendikala kurma ve siyasi partilere girme hakkını elde etmesi gerekir.

matrahtan indirilmesi yerine halen uygulanmakta olan "vergiden vergi indirme" yönteminin korunması getirilen önlemlerin denli göstermelik olduğunu ortaya koymaktadır.

Tüm bunların ötesinde, tasarıyla Gelir Vergisi Yasasının 104. maddesinde yapılması öngörülen değişiklikler, başlı başına işçi ve emekçiler aleyhine yeni uygulamalar getirmektedir. Buna göre ücret ve diğer ödemeler toplamı asgari ücretin 8 katını aşarsa, yıl içinde ödenen tüm ücretlerin birleştirilmesi ve bunun üzerinden hesaplanan vergi miktarı ile ö-

ceden ödenmiş bulunan vergiler arasındaki farkın ücret sahibinin kesilmesi söz konusudur. Bir diğer anlatımla, yıl içinde esas ücretten ayrı olarak vergilendirilen çeşitli yan ödemeler bu kez de ücretle birleştirilerek vergilendirilecek ve bu da, tarifedeki artan oranlılık nedeniyle çok daha yüksek bir verginin ödenmesi sonucunu getirecektir.

Bu uygulama açıkça toplu sözleşmelerde belirli bir sınır aşılmasının engellenmesi ve dolayısıyla ücretlerin dondurulması anlamındadır. Tasarı bununla da kalmayıp, ücret ve diğer ödemeler toplamının belirlenen sınırı aşmadığı durumlarda alınacak vergilerin de artırılabilmesi için, bunlara uygulanan vergi oranını yüzde 25'ten yüzde 30'a yükseltmektedir. Yani, bir işçinin aldığı fazla çalışma ücreti, tasarı yasa-laştığında yüzde 5 daha fazla vergilendirilecektir.

### YAPILMASI GEREKEN DEĞİŞİKLİKLER NELERDİR?

Vergi gelirlerinin yükünü hemen tümüyle omuzlarında taşı-

makta olan işçi ve emekçilerin bu ağır yüklerinin hafifletilmesi için öncelikle asgari ücretin özel indirim kapsamında vergi dışı bırakılması sağlanmalıdır. Diğer yandan süreli enflasyonla birlikte emekçilerin ödedikleri vergilerin hızla artması sonucunu getiren artan oranlı vergi tarifelerinin emek gelirleri ve emek dışı gelirler için farklılaştırılması, ayrı tarifeler uygulanması gerektirir.

Ücretlerin birleştirilerek vergilendirilmesine ilişkin hükümler ise tasarıdan tümüyle çıkarılmalı ve vergi gelirlerinin artırılmasına yönelik olanaklar emekçi dışı kesimlerde aranmalıdır. Bu anlamda sermayedar ve mülk sahiplerinin gereken ölçüde vergilendirilmesi ve etkin bir vergi denetimini sağlanması zorunludur. Kaçakçılığın engellenmesi ve halen hiç vergi ödemeyen, ya da çok az ödeyen yüksek gelirli kesimlerin vergileme kapsamına alınmasıyla, bir yandan vergi gelirlerinin artması sağlanırken, diğer yandan vergi yükünün dağılımındaki büyük adaletsizliklerin giderilmesi olanaklıdır.

